

Zdechovice – středověké pohřebiště

Publikování zdechovického pohřebiště splatilo jistý dluh minulosti, kdy se o pohřebišti sice vědělo, ale při různých zásazích, které ho v uplynulém století ničily, zůstalo blíže nedokumentované. Teprve výzkumem z roku 2013 se kolektiv autorů z Muzea východních Čech v Hradci Králové zasloužil o v podstatě první podrobný popis lokality a nálezy okolnosti zasazené do kontextu širšího okolí Zdechovic a pomohl tím doplnit naše znalosti o pohřbívání na přelomu raného a vrcholného středověku ve východních Čechách.

Autorský kolektiv tvořili Pavel Horník, Radek Bláha, Petra Sehnoutková a Martin Mazáč. Přibližně třetinu publikace zabírá část textová, v níž autoři lokalitu představují především ve světle historického a archeologického bádání. Její nedílnou součástí je popis a analytické vyhodnocení vlastního výzkumu. Větší část publikace zabírá obrazová příloha, složená jednak z katalogu hrobů, jednak z dílčích i celkových plánů prozkoumané části pohřebiště. Úvod své publikace autoři věnují geografickým a geomorfologickým vlastnostem sledovaného území. Obec Zdechovice leží na samém západním okraji Pardubického kraje. Ve středu obce je poměrně rozsáhlý zámecký areál, kde v jeho jižním prostoru – na čestném dvoře vedle budovy zámku – byl proveden výzkum části kostrového pohřebiště. Dějinám Zdechovic je věnována pozornost především z pohledu nejstarších písemných zpráv; následně pak majetkovému a stavebnímu vývoji zámeckého areálu. Současná klasicistní podoba zámku je výsledkem stavebních úprav, které následovaly po přestavbě někdejší tvrze na zámek v období renesance. Ve vztahu k pohřbívání ve středověku je důležité zjištění stáří kostela sv. Petra a Pavla, situovaného

při severozápadním okraji vsi. Stavebněhistorický průzkum odhalil románské zdivo a stavební články datované do druhé poloviny 12. století. Lze se tedy důvodně domnívat, že se zde pohřbívalo také nejpozději od této doby.

Metodika terénního výzkumu vycházela z charakteru stavebního záměru, v tomto případě budování kanalizace. V několika liniových sondách bylo dokumentováno celkem 104 hrobů a antropologicky bylo identifikováno 113 jedinců. Plošně omezený rozsah sond navíc komplikovaly výrazné recentní terénní zásahy, které značnou část archeologických situací zničily. V kapitole věnované popisu a vyhodnocení pohřebiště jsou standardně charakterizovány hrobové jámy a sumarizovány jejich úpravy. Pozornost autoři věnovali též pohřebnímu ritu, přičemž sledovali také odchylky v poloze končetin (zejména rukou) a lebek. Pro autory je překvapivé nízké zastoupení jedinců s horními končetinami uloženými v klíně. To je však poměrně častý jev i na dalších zkoumaných pohřebištích z 12. a 13. století (srov. např. Frolík 2017, 195–196). Zvyk ukládání rukou do klína může souviset s počátkem proměny pohřebního ritu, který vyústil v pokládání rukou na břiše a na hrudi. To je také v rámci východních Čech doloženo nejdříve pro 14. a 15. století například na bývalém hřbitově u chrámu Sv. Ducha v Hradci Králové (Víšková 2011, 94–96) nebo na hřbitově u kostela Nanebevzetí P. Marie v Chrudimi (Frolík 2016, 254–255; 2017, 195–196). Na druhé straně nechává autory klidnými poloha rukou složených na prsou v hrobě č. 11, která je na pohřebištích 12. a 13. století ojedinělá. Zatímco v poloze rukou tedy sledujeme v čase se proměňující rituální trendy, v poloze dolních končetin,

případně pouze chodidel lze zpravidla sledovat jen nepřímé doklady o použitém obalu pohřbeného těla. V případě, že dolní končetiny nejsou těsně u sebe, což by značilo použití rubáše, nelze jednoznačně odlišit posun těla v rakvi před pohřbem ani následné postdepozici procesy.

Výsledky paleodemografické analýzy ukázaly, že přesnější věk bylo možné určit pouze u 68 jedinců. Pohlaví se podařilo určit u 39 dospělých jedinců. Z celkového počtu pohřbených vychází vyšší podíl nedospělých jedinců – 35,9 %. Nicméně z několika lokalit známe i vyšší zastoupení dětských pohřbů, které dosahuje téměř poloviny pohřbených (Frolík 2015, 169). Z dospělých jednoznačně dominují věkové kategorie *adultus II* a *maturus I*, zastoupené v obou případech více než 20 %. Přes doloženou vysokou úmrtnost novorozenců a malých dětí se podařilo rozlišit pouze jediný hrob v kategorii 0 let. V souladu s konstatováním autorů lze za touto skutečností spatřovat spíše obtíže s nedochováním takto drobných a křehkých skeletů, než že by šlo o odraz skutečného stavu.

Datování zdechovického pohřebiště autoři opírají především o nepočetné nálezy esovitých záušnic větších průměrů (31,2–41,4 mm) a poměrně ojedinělého nálezu středního brakteátu raženého Přemyslem II. Otakarem v letech 1253–1278. Nálezy fond doplňují nepřítis chronologicky citlivé nálezy prstenů. Ve snaze o zpřesnění chronologického rámce byl zevrubně analyzován soubor keramických zlomků pocházejících ze zásypů hrobových jam a z kulturní vrstvy, do níž byly hrobové jámy vyhloubené.

Katalogová část, která publikaci uzavírá, je vytvořena přehlednou formou, díky níž

čtenář získá dobrou představu o podobě a zachovalosti každého skeletu. Je však škoda, že jsou hroby v celkových plánech kategorizovány pouze na základě nivelity, a nikoli také například podle zjištěného pohlaví jedinců nebo hrobových výbav.

Jan Podhorský

Použitá literatura

- Frolík, J. 2015: Výzkum u kostela sv. Petra a Pavla v Kostelci u Heřmanova Městce (okr. Chrudim). *Archeologie východních Čech* 10, 150–176.
- Frolík, J. 2017: Pohřbívání ve vrcholném středověku a v novověku na Chrudimsku, Pardubicku a Kolínsku. *Archaeologia historica* 42/1, 187–205.
- Frolík, J. – Musil, J. 2016: Příspěvek k sociální identifikaci středověkých obyvatel Chrudimi na příkladu hřbitova u kostela Nanebevzetí Panny Marie. *Archaeologia historica* 41/2, 243–262.
- Víšková, M. 2011: Antropologická analýza kosterního materiálu ze hřbitova okolo chrámu Sv. Ducha v Hradci Králové. Rukopis diplomové práce. Uloženo na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Pavel Horník, Radek Bláha, Petra Sehnoutková, Martin Mazáč: Zdechovice – středověké pohřebiště. *Archeologie východních Čech – Supplementum 2.* Hradec Králové, Muzeum východních Čech 2018. ISBN 978-80-87686-18-8. 164 str., 16 nečíslovaných stran obrazových příloh.